

Isin Keessa Mallattootu Jira-kutaa 1ffaa

Description

Alhamdulillah. Yeroo darbe waaâ€™ee iimaanaa ilaalaat turreerra. Marsaa kana keessatti kan ilaallu Gooftummaa (Rububiyyah) fi Tokkichummaan gabbaramu (Uluhiyyah) Rabbiiti. Iimaanni qalbii keessatti hidda yoo qabate namni qajeelee dachii keessa adeema. Hundeey iimaanaa keessaa inni guddaa fi jalqabaa qalbii keessatti lafa qabatuu qabu, Rabbii oltaâ€™aatti amanuudha. Hojiwwan gaggaarin namni hojjatuu fi hundeeawan iimaanaa biroo Rabbiitti amanuu irratti kan hundaaâ€™aniidha. Namni yoo Rabbitti hin amaniin hojii gaggaarii hanga fedhe yoo hojjate, suni buâ€™aa homaatu isaaf hin buusu.

Rabbitti amanuuf tooftaalee lama fayyadamna: 1ffaa- Kitaaba Inni buuse qoâ€™achuu fi qorachuu. 2ffaa- wantoota Inni uumee itti xinxalluuni. Kannin lamaan walitti fiduun Gooftummaa fi Tokkichummaa Rabbiitti akka amanan nama taasisa. Kanaafi, Qurâ€™aana keessatti irra deddeebiâ€™uun uumama samii, dachii fi wantoota isaan lamaan jidduu jiru kaasa. Uumamtoota kannin keessaa kan Rabbiin (Subhaanahu wa taâ€™aala) irra deddeebiâ€™e kaase keessaa uumama ilma namaati. Uumamni ilma namaa uumama ajaaâ€™ibaa gara Dandeetti Rabbii akeekudha. Garuu namoonni baayâ€™een uumama ofiitiitti hin xinxallan. Kanaafi, Rabbiin Oltaâ€™aan akkana jechuun isaan waqqasa:

﴿ قُتِلَ الْإِنْسَنُ مَا أَكْثَرَهُ وَ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقْهُ وَ ۚ ۗ ﴾

â€œNamni abaarrame! Sila maaltu isa kafarsiise?

[Rabbiin] waan akkamii irraa isa uumee? [hin xinxalluu?] â€ Suuratu Abasa 80:17-18

Kanaafu, namni uumama ofii itti xinxalluun Rabbii isa uumeetti amanuu fi adabbii badaa jalaa bahuu dandaâ€™a. Garuu uumama ofii irraa garagalee fi Rabbitti kafaree fedhima lubbuu jala yoo fiige, dhumentii isaa garmalee badaadha. Sababni isas, wanti Rabbii Tokkichatti nama kafarsiisu tokkollee hin jiru. Mallattooleen lakkoofsa hin qabne gara Rabbii oltaâ€™aa akeekan isaa fi addunyaa guutuu keessa jiru. Rabbiin ni jedha:

﴿ وَ فِي الْأَرْضِ إِمَّا يَتُّ لِلْمُؤْمِنِينَ ۚ وَ فِي أَنفُسِكُمْ أَفَلَا تُبَصِّرُونَ ۚ ۗ ﴾

â€œDachii keessas warroota dhugaan amananiif mallatooleetu jira. Akkasumas, lubbuu keessan keessas, sila hin argitanuu?â€ Suuratu az-Zaariyaat 51:20-21

Dachii fi wantoonni dachii keessa jiran Guddinnaa, Dandeetti fi Tokkichummaa Khaaliqaa agarsiisu. Wantoonni kunniin hundii sirnaa fi tartiiba ofii eeggatan tasa ykn ofiin kan argamanii miiti. Khaaliqa wantoota kannin argamsiisetu jira. Ammas, mallatoolee baayâ€™etu nama keessa jira. Seeli xiqqoo

irraa jalqabamee hanga qaama guutuu gahuutti tartiiba kan qabanii fi hojii mataa isaanii kan hojjataniidha. Eenyutu kutaalee qaamaa kanniin tartiibaa qabsiisee? Ofiin of qabsisuu dandaâ€™uu?

Uumama keenyatti xinxalluun dura kaâ€™uumsi ilma namaa eessarrraa akka taâ€™e ilaalun barbaachisaadha. Kana beekuuf ragaa dhugaa nu barbaachisa. Tiyoori irratti hundaaâ€™un ilmi namaa dachii irratti akkanatti jalqabee jechuu hin dandeenyu. Tiyoori jechuun yaada tilmaamaa namni tokko lafa kaaâ€™udha. Yaanni tilmaamaa kuni takkaa dhugaa taâ€™uu dandaâ€™a takkaa immoo kijiba taâ€™uu dandaâ€™a. Kanaafu, wanti nama shakkisuus akka ragaatti hin dhiyeefamu. Kanaafu, kaâ€™uumsa ilma namaa ilaachisee akka ragaatti kan dhiyeessun yaada ilma namaa osoo hin taâ€™in Kitaaba Rabbiiti. Sababni isaas, namoonni wanta darbee guutumaan guututti hin beekan. Rabbiin immoo wanta hundaa kan beekudha. Ammas, namoonni wanta darbee guutuu galmeessanii harkaa hin qaban. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Kitaaba buuse keessatti uumama ilma namaa jalqabaa fi dhaloota achi booda dhufan muraasa kaase jira. Kanaafu, ragaan amansiisaa fi dhugaan Kitaaba Rabbiin buuse jechuudha. Kanaan alatti ragaa tokko malee, â€œIlmi namaa dachii irratti akkanatti jalqabee. Ilmi namaa jalqabaaakkana ture.â€ Jedhanii odeessun sammuu namaatti taphachuu fi namoota dhamaasu malee buâ€™aa homaatu hin qabu.

Amantiawan Islaamaa, Kiristaanaa fi Yahuudaa namni jalqaba uumame Aadamin akka taâ€™e irratti wali galuu. Kuni dhugaa hin jijjiramne kitaabban samii buâ€™an keessatti dhufeedha. Akkasumas, aqliidhaan (sammuudhaan) wanta taâ€™uu qabuudha. Akkuma beeknu, wanti tokko yeroo jalqabaatiif yommuu argamu, firee tokkichatu oomishama. Ergasii fedhi namootaa fi haala gabaaya irratti hundaaâ€™e baayâ€™ifamee oomishama.

Rabbitin subhaanahu wa taâ€™aalaa ilmaan namaa guutuu osoo fedhe altokkotti uumuun dandaâ€™a. Garuu Inni kana hin feene. Kana irra, jalqaba nama tokko uumuun ergasi niiti nama kanaa uumuun suutaan isaan lamaan irraa namoota baayâ€™ee dachii keessa facaase. Rabbitin subhaanahu wa taâ€™aalaaakkana jedha:

﴿الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَ الْإِنْسَنَ مِنْ طِينٍ﴾

﴿ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ وَمِنْ سُلَالَةٍ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ﴾

â€œ[Rabbitin] wanta uumee hundaa kan tolchee fi uumama namaas suphee irraa kan jalqabeedha. Ergasii sanyii isaa bishaan dadhabaa baafamee irraa godhe.â€ Suuratu As-Sajdah 32:7-8

Aaya tana keessatti uumamni namaa akkamitti akka jalqabamee nutti hima. Rabbitin subhaanahu wa taâ€™aalaa nama jalqabaa Aadamiin (Aleeyh salaam) suphee irraa uumee. Suphee jechuun makaan biyyee fi bishaaniti. Ergasii, sanyii Nabii Adam bishaan dadhabaa irraa uumee. Bishaan kunis maniyyi (dhangalaâ€™oo saalaa) dhiiraa fi dubartiiti. Haala kanaan namoonni Adam irraa jalqabuun addunyaa irratti facaâ€™uu fi wal horuu itti fufan. Rabbitin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَتَقْوِا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُم مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ﴾

﴿وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾

«Yaa namootaa! Gooftaa keessan Kan lubbuu takka irraa isin uume, ishii (lubbuu takkatti san) irraa cimdii ishee uumee fi isaan lamaan irraas dhiirotaa fi dubartoota baayâ€TMee facaase sodaadha.» Suuratu An-Nisaa 4:1

Rabbiin subhaanahu wa taâ€TMaalaa jalqaba Nabii Aadamiin ni uume. Ergasii isarraa niiti isaa Hawwaa ni uume. Isaan lamaan irraa dhiirotaa fi dubartoota baayâ€TMee dachii keessa facaase. Kunis galma kan gahe sababa fuudhaa heerumaatini. Kanaafu, wanta Inni itti ajaju hojjachuu fi wanta Inni irraa dhoowwu dhiisun Rabbii kana hunda hojjate sodaadha!

Kanaan alaatti â€œjirenyi ilma namaa dachii irratti akkanattiâ€jalqabamte, ykn ilmi nemaan tasa argame jedhanii odeessun wanta sammuun nemaan fudhatu miti. Wanti kitaaba barataa Bayloojii keessatti, â€œJirenyi lubbu-qabeenyi dachii irratti kan jalqabde evolushiniin, spontaneous generation fi kan birootiinâ€ jedhanii odeessan wanta ragaa hin qabnee fi karaa Rabbii irraa nama deebisuudha. Tiyoori kanniin kan lafa kaaâ€TMe filoosofota dhamaâ€TManii fi waaâ€TMee Uumaa isaanii homaa hin beeknedha. Fakkeenyaf, Daarwin â€œIlmi namni jaldeessa irra sirna tirannaatiin (evolushiniitiin) nama taâ€TMeâ€ jedha. Tiyoarin kuni tiyoori kijibaa fi ragaa kan hin qabne taâ€TMuu mirkaneefamee jira. Kanaafu, namni filoosofii jaamaa kanarraa of eegu qaba. Filoosofonnii kunniin sammuu isaanii kamiin jirenyi dachii irratti akkamitti akka jalqabamee hubachuu dandaâ€TMuu?

Yaada filoosofii irraa akka fagaatan kan nama taasisu bira, yaanni isaanii kan walitti hin dhufne fi kan wal faallessudha. Mata-duree tokko irratti walii hin galan. Yaada wal dhayaa dhiyeessu. Ammas, yaanni isaanii guyyaa guyyaan ni jijirama. Wanti isaan harâ€TMa akka dhugaatti fudhatan, boru soba taâ€TMa. Garuu kitaaba Rabbiin buuse keessa wal faallessu fi jijiramni wanti jedhamu hin jiru. Yeroo hundaa haqa hin jijiramneedha. Wanti Kitaabni kuni dhiyeesus wanta sammuu fi uumama nemaan waliin deemudha. Rabbiin Oltaâ€TMaan ni jedha:

لَآ يَأْتِيهِ الْبَطْلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِهِ تَزِيلُ مِنْ حَكِيمٍ

«Sobni fuundura isaatiis taâ€TMee duuba issatiin itti hin dhufu. Rabbi Ogeessa Faarfamaa taâ€TMee irraa buufame.» Suuratu Fussilat 41:42

Qurâ€TMaanatti duraa duuban sobni wanti jedhamu itti hin dhufu. Kana jechuun beekumsa namaaf dhiyeessu keessatti sobni itti hin dhufu. Seerotaa fi murtoowwan kaaâ€TMe keessatti sobni itti hin dhufu. Seenaa durii irraa wanta beeksitu keessatti sobni wanti jedhamu itti hin dhufu. Seenan ummata durii

Qurâ€™aanni beeksisu hundi dhugaadha. Wanta gara fuunduraatti uumamu irraa odeefannoona
Qurâ€™aanni beeksisu hundii dhugaadha. Sobni wanta jedhamu itti hin dhufu. Sababni isaas
Qurâ€™aanni Rabbii waan hundaa beeku irraa waan buâ€™eefi.
â€œ**Buufamuun Kitaabichaa (Qurâ€™aanaa) Rabbii Injifataa, Beekaa taâ€™e irraayyi.**â€¢ Suuratu
Ghaafir 40:2

Date Created

January 26, 2019

Author

admin